

Black company ในญี่ปุ่น ดูอย่างไรจึงจะรู้

พศ.ธันธรรค์ เลิศในสถิตย์

คณบดีบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

คุญี่ปุ่นต้องทำงานหนักจนถึงขนาดฆ่าตัวตาย มีให้เห็นอยู่บ่อยๆ กรณีหนึ่งก็คือ พนักงานสาวของบริษัทเครื่องใช้สำนักงาน ที่เข้าตลาดหลักทรัพย์โตเกียว ต้องร้องขอให้ career center ที่มหาวิทยาลัยที่เรียนจบมาช่วย นั่นก็คือ เข้าทำงานไม่นาน ได้รับคำสั่งให้ติดต่อขอนัดพบลูกค้าวันละ 100 ราย หรือแม้ว่าจะไม่ได้นัดก็ต้องไปพบ แล้วขอร้องให้ลูกค้าซื้อ แม้จะต้องก้มกราบก็ตาม ถูกหัวหน้าด่าทุกๆ วัน จนต้องร้องไห้แทบทุกวัน วันไหนทนไม่ไหว ไม่ไปทำงาน หัวหน้ามาตามถึงที่บ้าน จะลาออกก็ไม่ยอมรับใบลาออก บริษัทพ่อแม่ก็ช่วยอะไรไม่ได้เลย ต้องกลับมาพึ่งพามหาวิทยาลัย จนสุดท้ายสามารถลาออกจากการงานได้ บริษัทที่วันนี้เรียกกันว่า Black company ถึงแม้ว่าจะไม่มีคำจำกัดความที่ชัดเจนก็ตาม แต่ก็มีประเภทที่ว่าให้ทำงานโดยชั่วโมงทำงานยาวเกินไปหรือไม่จ่ายค่าจ้างซึ่งผิดกฎหมาย หรือว่าแม้ไม่ผิดกฎหมาย ก็ใช้คนอย่างกดขี่ บริษัทเหล่านี้มีอยู่จำนวนไม่น้อย

แล้วทำไมจึงต้องทำงานที่บริษัทประเภท Black company ที่วันนี้ ก็เพราะว่า ผู้ที่จบการศึกษาเมื่อพ้นช่วงการหางานแล้ว พลาดการเข้าทำงานบริษัทที่ต้องการ เพราะการแข่งขันที่สูงมาก (กล่าวกันว่าบริษัทยักษ์ใหญ่บางแห่งรับ 50 ตำแหน่ง มีคนส่งจดหมายสมัครถึง 3 หมื่นคน อัตราการแข่งขัน 600 เท่า) จึงต้องถูกดึงดูดจากบริษัทที่ประกาศว่าจ้างในอัตราค่าจ้างที่สูง (ถึงแม้จะรู้ว่าจะมีเป้าหมายที่สูงก็ตาม) ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ต้องระวังอย่างมาก

ผู้เชี่ยวชาญได้จัดทำ Check list เพื่อวินิจฉัย Black company เหล่านี้ เป็นต้นว่า

1. การรวบรวมข้อมูลเวลาฟังการบรรยายแนะนำบริษัท ให้ควรระวัง

1.1 เงินเดือนที่ประกาศนั้นสูงเกินไป อาจจะต้องทำล่วงเวลา มากหรือได้รับค่าตอบแทนล่วงเวลาที่ต่ำ ซึ่งอัตราเงินเดือนนี้ สำหรับบริษัททั่วไปนั้น ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีใหม่ๆ จะได้รับประมาณ 2 แสนเยน (ประมาณ 7 หมื่นบาท)

- 1.2 เทียบกับจำนวนพนักงานที่มีอยู่ รับคนมากเกินไป
- 1.3 วันหยุดต่อปี มีไม่ถึง 100 วัน ซึ่งน้อยเกินไป
- 1.4 มักจะรับคนระหว่างปีเสมอๆ (ปรกติแล้ว บริษัททั่วไปจะรับเข้าทำงานเดือนเมษายน จะไม่ค่อยมีเข้าทำงานระหว่างปี)

2. เวลาสัมภาษณ์งาน ให้สังเกต

- 2.1 สถานที่สัมภาษณ์ ไม่ใช่บริษัทของตนเอง มักใช้ที่หรูๆ ดูฟุ่มเฟือย
- 2.2 ในการสัมภาษณ์ มักจะเน้นคำว่า “ความฝัน” “การเติบโต” “ความน่าทำงาน”
- 2.3 ผู้สัมภาษณ์ มักจะพูดยกยอบริษัทตัวเองเป็นหลัก (เพื่อสร้างภาพลักษณ์)
- 2.4 ใหม่ๆ ที่บอกว่า คัดเลือกอย่างเข้มงวด แต่กลับรับอย่างง่าย ๆ

2.5 ไม่ยอมแนะนำคนอื่นนอกจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล เพื่อไม่ต้องการให้ข้อมูลมากเกินไป

3. หลังจากรับเข้าทำงานแล้ว

- 3.1 แจ้งว่ารับเข้าทำงานเร็วมาก (ผิดปรกติ)
- 3.2 เร่งรัดให้ยกเลิกการรับของบริษัทอื่น
- 3.3 เรียกร้องให้ฝึกงานหรือทำงานพิเศษก่อน เพื่อให้คุ้นเคยกับบริษัท
- 3.4 ให้ทำงานโดยไม่จ่ายค่าจ้างหรือให้น้อย
- 3.5 มักจะมีคนบอกเลิกการเข้าทำงานมาก

4. หลังจากเข้าทำงานแล้ว

- 4.1 มักจะมีเสียงกันต่าอยู่บ่อยๆ
- 4.2 ปริมาณงานมีมาก มีเป้าหมายสูงเกินไป
- 4.3 ให้ทำงานด้วยชั่วโมงทำงานที่ยาว
- 4.4 ให้ทำงานวันหยุด หรือทำงานล่วงเวลาฟรี
- 4.5 ค่าจ้างไม่เพิ่ม

จึงมีข้อควรระวังให้เลือกทำงานที่ไม่มีผลกระทบต่อชีวิตของตนเอง จึงมีแนวคิดที่จะตรวจสอบได้อย่างไร **ประการแรก**ให้สอบถามพนักงานที่ทำงานอยู่ว่า ชั่วโมงทำงานเป็นอย่างไร ค่าจ้างที่แท้จริงเป็นอย่างไร เพราะว่ามักจะมีการฉ้อโกงชั่วโมงทำงาน และไม่ได้รับค่าล่วงเวลา **ประการที่ 2** ดูอัตราการลาออกจากงาน โดยพยายามดูแนวโน้มหลายๆ ปี เพราะว่าในแต่ละธุรกิจ อุตสาหกรรม อัตราการลาออกนั้นจะแตกต่างกัน ถ้ามีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละปี แสดงว่ามีปัญหาแน่ๆ **ประการที่ 3** ลองเข้าไปดูในเวลากลางคืนหรือลองโทรศัพท์เข้าไป เพื่อตรวจสอบว่ามีคนที่ทำงานจนดึก มีมากหรือไม่

ในอีกด้านหนึ่งลองมาคิดว่า การสมัครงานของบัณฑิตญี่ปุ่นนั้น ยากเย็นเพียงใด นักศึกษาที่กำลังจะจบการศึกษา ในเดือนมิถุนายน หรือสิงหาคม จะต้องส่งจดหมายไปสมัครงานที่เรียกว่า ES (Entry sheet) หลังจากฟังการอธิบายแนะนำบริษัทจาก job fair ใน

มหาวิทยาลัย เนื่องจากมีผู้สมัครจำนวนมาก โดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ จึงมี ES ในปริมาณที่มาก จึงต้องมีการคัดออก โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลที่มีอยู่เพียงไม่กี่คน จึงมีความเข้มงวดมาก หากผิดพลาดเพียงเล็กน้อยก็ถูกคัดออกได้อย่างง่าย เป็นต้นว่าตัวหนังสือน้อยเกินไปหรือเล็กเกินไป ถ้าน้อยเกินไป แสดงว่าไม่ค่อยมีความมุ่งมั่นจะเข้าทำงาน ถ้าตัวเล็กเกินไปนั้นอ่านยาก ก็ไม่อ่านหรือไม่มีภาพถ่าย มีภาพถ่ายที่ไม่เหมาะสม เช่น มีรูปทิวทัศน์ มีรูปห้องตัวเอง เป็นต้น แสดงว่าไม่เข้าใจกาลเทศะหรือในรายละเอียดที่เขียนนั้น มีเขียนชื่อบริษัทอื่นหรือเขียนชื่อสินค้าผิดเป็นสินค้าของคู่แข่ง ก็ถูกคัดออกเช่นเดียวกันหรือเขียนรายละเอียดได้ดี แต่ไม่แสดงให้เห็นความมุ่งมั่น ความเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ การเขียนว่าจะทุ่มเทสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ก็อาจจะถูกคัดออกเช่นเดียวกัน บางคนเขียนความเห็นตามตำรา ไม่มีความเห็นของตัวเองหรือเขียนแบบก๊อปปี้ที่หมายความว่าใช้สำหรับหลายๆ บริษัทเพียงแต่เปลี่ยนชื่อบริษัทก็ใช้ได้แล้ว เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการสัมภาษณ์ก็ยังมี ความเข้มงวดอย่างมาก ถึงแม้ว่าคัดเลือกแล้วว่ามีคุณสมบัติก็ตาม แต่อาจจะไม่รับเข้าก็มิได้น้อย เพราะบุคลิกภาพของผู้สมัครนั้นไม่เหมาะสมกับบริษัทตนเอง เป็นต้นว่า คนที่ดูโดดเด่นด้านบุคลิกภาพ แต่ไม่เหมาะกับบริษัทรถไฟที่ต้องการคนที่ดูเข้มแข็งมากกว่าหรือความสามารถที่โดดเด่นเฉพาะตัวมีมาก แต่อาจจะขัดแย้งกับแนวทางของบริษัทที่ต้องการการทำงานแบบทีมเวิร์ค เป็นต้น ดังนั้น บริษัทขนาดใหญ่จึงรับแต่คนที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ มีความสามารถสูง มีบุคลิกภาพ และวิธีคิดที่ดี ทำให้ผู้จบการศึกษาจำนวนไม่น้อยต้องไปทำงานเป็นพนักงานขายในบริษัทสินค้าอุปโภคบริโภค ที่ต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้เป้าหมาย บริษัทเหล่านี้มักจะเป็น Black company ได้ค่อนข้างสูง